

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว
อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

The Participation of The Public in The Bayao Subdistrict Municipality
Wang Sam Mo District Udon Thani Province

สุรศักดิ์ อุดมศิลป์

Surasak Udomsilp

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 8,038 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน 2) โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน พบว่ามีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบริหารงาน, เทศบาลตำบลบะยาว

Abstract

The aims of this article research were to 1) study the level of public participation in the administration of Bayao subdistrict municipality, Wang Sam Mo subdistrict, Udon Thani province. 2) compare the participation of the people of Bayao subdistrict municipality, Wang Sam Mo district, Udon Thani province. It was a quantitative research, in this study people living in Bayao subdistrict municipality Wang Sam Mo district 8,038 people, samples group 381 people in Udon Thani province. The tools used in the research were questionnaires. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean and standard deviation, T-Test and F-Test.

The results of the research were as follows: 1) The people participated in the administration of the Bayao district municipality, Wang Sam Mo district, Udon Thani province, overall at a high level and considering each aspect, it was found that participation in tracking information participation at a high level, followed by participation in development planning participation in administration and participation in administrative examination at the same level. 2) The overall population and the list of classified by sex, age, status, education level and different occupations, found that participation in the administration of the Bayao district municipality, Wang Sam Mo district, Udon Thani province is no different ($p > .05$).

Keywords: The Participation of the Public, Administration, Bayao Subdistrict Municipality

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน ในการมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศภายใต้กฎหมายสำคัญสูงสุด ที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญ และในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเองนั้นนับว่าเป็นเรื่องจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกระแสการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นได้รับการตอบรับอย่างรวดเร็ว โดยผลักดันให้รัฐบาลต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น จึงเกิดองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 การออกกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีอิสระมากยิ่งขึ้น การออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยส่งผลให้ประชาชนได้มีโอกาสปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น และมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ดังนั้นการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเสมือนการกระจายอำนาจการปกครอง ของรัฐบาล ประกอบกับกระแสการเรียกร้องให้ประชาชนมีสิทธิเลือกรูปแบบ การปกครองที่เหมาะสมกับท้องถิ่น มีงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ทั้งรูปแบบการพัฒนา การบริหาร การจัดการ ที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในท้องถิ่น และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมรวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เกิดความรักความผูกพันและสร้างความสนใจในปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งตระหนักถึงแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง (นิมิตร สุขแยง, 2549, หน้า 1)

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกติกาสูงสุดของประเทศสะท้อนเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจนรวมถึงการปฏิรูปการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีกฎหมายหลายฉบับประกันสิทธิของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมและกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิเช่นพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 นอกจากนั้นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการยังกำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจหรือเป็นองค์ประกอบที่ขาดมิได้ การปกครองท้องถิ่นคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองหรือกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของชุมชนโดยคนในชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นความจำเป็น ดังเห็นว่ามีกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้งนอกจากนั้นยังกำหนดให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุดแก้ปัญหาได้รวดเร็วสร้างความโปร่งใส รวมทั้งเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนความเป็นเจ้าของชุมชนและเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นดังนั้นการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยนั่นเอง (อรทัย ก๊กผล, 2552, หน้า 3)

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิลเลียม (Erwin, 1976 อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎารางกุล, 2550, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างเข้มข้นกับประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

มรกต ศรีรัตน (2535 อ้างถึงใน ณรงค์ วาริชล, 2551, หน้า 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดการร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

ประพนธ์พงษ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้อการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วม ปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการ ทั้งหมดโดยกลม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้อง เป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้อการ

สุพจน์ พิสุทธิวงศ์ (2542 อ้างถึงใน พรรณี กิจเจริญทรัพย์ดี, 2550) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่อง ที่บุคคล และกลุ่มคน เห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้อการ และการเปลี่ยนแปลงที่ต้อการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสในลักษณะการทำงานร่วมกัน มีความต้อการร่วมกัน ทั้งทางด้าน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมการร่วมกันรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้อการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 197 ; ธนวัฒน์ คากีสานนท์, 2550, หน้า 21 - 22) ได้อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ได้แก่ การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทางด้านต่าง ๆ ประกอบไปด้วยผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเกี่ยวกับการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ประชุม สุวดี (2551) กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคพื้นฐานของประชาชน 4 ประการ คือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ รับรู้และติดตามข่าวสาร วางแผน จัดการ บริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล ได้กำหนดรูปแบบโครงสร้างของการจัดองค์การและการบริหารงานของเทศบาลจำลองมาจากการปกครองแบบรัฐสภา ซึ่งเป็นการปกครองประเทศมาใช้กับเทศบาลด้วย คือมีสภาเทศบาลซึ่งมีสมาชิกมาจากการเลือกตั้ง ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายควบคุมการบริหารเทศบาล ทำนองเดียวกันกับสภาผู้แทนราษฎร และมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร ทำนองเดียวกับรัฐมนตรี ซึ่งสภาเทศบาลให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีจากสมาชิกสภาเทศบาล สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งเข้ามาจำนวนที่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งได้กำหนดไว้

1. ประเภทของเทศบาล

- 1.1 เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล
- 1.2 เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชาชนตั้งแต่ 10,000 คน ขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอสมควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง
- 1.3 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีประชาชนตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอสมควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร

2. โครงสร้างของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 ได้กำหนดโครงสร้างของเทศบาลออกเป็น 2 ฝ่าย คือ สภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี สำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำในเทศบาล จะมีโครงสร้างทางเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า พนักงานเทศบาล

2.1 สภาเทศบาลเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติของเทศบาล มีหน้าที่ในการตราเทศบัญญัติอนุมัติงบประมาณประจำปีของเทศบาล และควบคุมการบริหารกิจการของเทศบาล คณะเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

2.2 นายกเทศมนตรี ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารของเทศบาล ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี มีจำนวนกำหนดไว้ตามประเภทของเทศบาล ดังนี้

2.2.1 เทศบาลตำบล มีนายกเทศมนตรี 1 คนและเทศมนตรี 2 คน

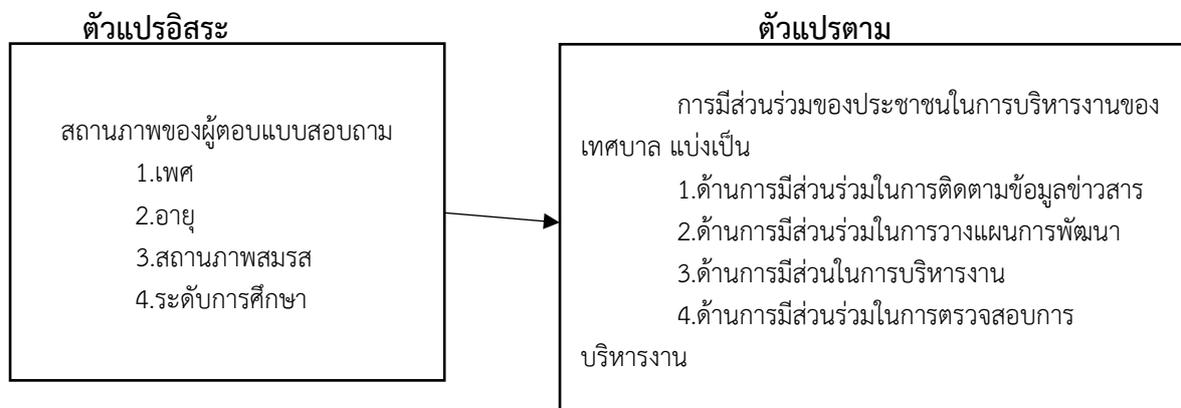
2.2.3 เทศบาลเมือง มีนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรี 2 คน แต่ในกรณีที่เทศบาลเมืองแห่งใด มีรายได้จัดเก็บตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป ให้มีเทศมนตรีเพิ่มได้อีก 1 คน

2.2.3 เทศบาลนคร มีนายกเทศมนตรี 1 คนและเทศมนตรีอีก 4 คนนายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี จากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลด้วยความเห็นชอบของสมาชิกสภาเทศบาล คณะเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการบริหารกิจการของเทศบาลตามกฎหมาย โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้า

2.3 พนักงานเทศบาล เป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลที่ปฏิบัติงานอันเป็นภารกิจประจำสำนักงานหรืออาจจะนอกสำนักงานก็ได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างใกล้ชิด เพราะหน้าที่ของเทศบาลนั้นต้องติดต่อ และให้บริการแก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในเรื่องงานการทะเบียน การสาธารณสุขโรค การศึกษา การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งนับว่าเป็นภาระหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมาก ซึ่งต่างกับคณะเทศมนตรีที่ว่า คณะเทศมนตรีรับผิดชอบภารกิจในลักษณะของการ “ทำอะไร” ส่วนการ “ทำอย่างไร” ก็จะเป็นหน้าที่ของพนักงานเทศบาล โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 8,038 คน (ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ วังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ได้จำนวน 381 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของ Yamane (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544, หน้า 127)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ตามแบบสอบถามในภาคผนวกโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบรายการตรวจสอบ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ศึกษา คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบะยาว ทั้ง 4 ด้าน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open – Ended Question) สอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย

แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนของในเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เป็นเพศชาย จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8 เพศหญิง จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 สถานภาพสมรส พบว่าสมรสแล้ว จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 เป็นโสด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 เป็นหม้าย หย่าร้าง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 ระดับการศึกษาพบว่า จบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพมากที่สุด จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 รองลงมาจบระดับมัธยมศึกษา จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 จบปริญญาตรีน้อยที่สุด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 ในด้านอาชีพประชาชนมีเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมาเป็นเอกชน/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 รับราชการน้อยสุด จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 ตามลำดับ

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร โดยรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร	3.97	0.57	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา	3.84	0.61	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน	3.81	0.66	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน	3.67	0.86	มาก
รวม	3.82	0.68	มาก

จากตาราง 1 แสดงว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ($\bar{X} = 3.84$) การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.81$) และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร

จากตาราง 1 แสดงว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนทนากับบุคคลอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา ติดตามรับฟังหรืออ่านรายงานผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบล ในรอบปีที่ผ่านมาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสนใจติดตามเกี่ยวกับโครงการ / กิจกรรมของเทศบาลตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการพัฒนา

จากตาราง 1 แสดงว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา ท่านมีส่วนร่วมริเริ่มเสนอโครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนของท่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านเข้าร่วมประชุมในการตัดสินใจและให้ความเห็นชอบในโครงการ/กิจกรรมของแผนพัฒนาตำบลของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

จากตาราง 1 แสดงว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบการเบิกจ่ายของเทศบาลส่วนตำบล ว่าถูกต้องเป็นไปตามระเบียบของการเบิกจ่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมา ท่านมีส่วนในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านได้เข้าร่วมในการตรวจสอบโครงการ/กิจกรรมของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน

จากตาราง 1 แสดงว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวม ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีส่วนในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา ท่านได้เข้าร่วมในการตรวจสอบโครงการ/กิจกรรมของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ- จัดจ้างของเทศบาลตำบลตามขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมในการบริหารทั้ง 4 ด้าน เปรียบเทียบตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันนั้นค่า Sig ที่ได้มากกว่า 0.05 การติดตามข้อมูลข่าวสาร การวางแผนการพัฒนา การบริหารงาน และการตรวจสอบการบริหารงาน แตกต่างกัน ($p > .05$)

อภิปรายผล

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน ตามลำดับ เพราะซึ่งสอดคล้องกับ นัฐติยา ปัญญา (2556)

ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ด้านที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการ/กิจกรรม ตามลำดับ

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การสนทนากับบุคคลอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาลตำบล ส่วนด้านอื่นๆ มีส่วนร่วมในระดับมาก เพราะซึ่งสอดคล้องกับจินตนาช จันทรางกูล (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร งานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสาร ด้านการวางแผนพัฒนา ด้านการบริหารงาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการตรวจสอบบริหารงานมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ จากการศึกษา พบว่า อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้จำนวนครั้งของการใช้บริการ และเรื่องที่มาใช้บริการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ ส่วนเพศ พบว่า ไม่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการภายในองค์กรโดยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการบริหารงานจากภาคประชาชนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปกครองท้องถิ่น และอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล และต้องจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการเสนอโครงการเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาของเทศบาลตำบล และมีส่วนร่วมริเริ่มเสนอโครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ส่วนด้านอื่น ๆ มีส่วนร่วมในระดับมาก เพราะซึ่งสอดคล้องกับปวีณา วีรยางกูร (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบการเบิกจ่ายของเทศบาลส่วนตำบล ว่าถูกต้องเป็นไปตามระเบียบของการเบิกจ่าย อยู่ในระดับมาก รองลงมา มีส่วนในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ได้เข้าร่วมในการตรวจสอบโครงการ/กิจกรรมของเทศบาลตำบล อยู่ในระดับมาก ตามลำดับเพราะ ซึ่งสอดคล้องกับภวันตรี สุเกต (2556) ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอกำแพง จังหวัดน่าน ผลการศึกษพบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

บริหารงานของเทศบาลตำบลท่าวังผา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลท่าวังผา ด้านการตัดสินใจ, ด้านการดำเนินงาน, ด้านการประเมินผล, ด้านผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีส่วนในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เพราะซึ่งสอดคล้องกับ ศึกษาคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือด้านการประชุม รองลงมาคือด้านการตัดสินใจ และด้านการดำเนินงาน โดยในด้านการประชุม ประชาชนเคยอภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยในด้านการตัดสินใจประชาชนเคยร่วมเป็นกรรมการ หรือร่วมคัดเลือกผู้แทนประชาคม เป็นคณะกรรมการพัฒนาตำบลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล และในด้านการดำเนินงานประชาชนออกแรงงาน บริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือองค์การบริหารส่วนตำบล

2. ประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาลตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ดาริกา ดวงกลาง (2554) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานเทศบาลเมืองแสนสุข ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานเทศบาลเมืองแสนสุข พบว่าภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผนและการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานเทศบาลเมืองแสนสุข ตำบลแสนสุขอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามตัวแปรด้านเพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่แตกต่างกัน แต่ตัวแปรด้านอายุ และอาชีพหลักที่ต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานเทศบาลเมืองแสนสุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. เทศบาลควรเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการต่าง ๆ ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยควรเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนงบประมาณ การดำเนินงาน และติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อความโปร่งใสและประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

2. เทศบาลต้องประกาศข้อมูลสาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง งบประมาณและแผน/โครงการพัฒนาให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง โดยผ่านสื่อลักษณะต่างๆ เช่น ป้ายประกาศ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน และ/หรือการประชุมชี้แจง

3. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงานและการพัฒนาของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่น ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบเพื่อเปรียบเทียบ การมี

ส่วนร่วม และหาวิธีดำเนินงานที่จะได้รับความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานของหน่วยงานให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จินดาบุษ จันทรางกูล. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. งานนิพนธ์ (ร.ม.) มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ วาริชล. (2551). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดาริกา ดวงกลาง. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานเทศบาลเมืองแสนสุข ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป) มหาวิทยาลัยบูรพา
- นัฐติยา ปัญญา. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่ออำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน. วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม.
- นิมิตร สุขแยง. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ก๊า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีดา เจษฎารางกูล. (2550). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปวีณา วีรยางกูร. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรณิ กิจเจริญทรัพย์ดี. (2550). การมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการพัฒนาสตรี (กพสม.): ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภวันตรี สุเกตุ. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน.
- มรกต ศรีรัตน. (2535). การประเมินผลกระบวนการบริหารจัดการโครงการชุมชนย่อยต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในเทศบาลเมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วท.ม.(สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). การวิจัยและประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.
- อนุชา เทียมพูล. (2550). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริการทั่วไป วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). คู่คิด คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

- Erwin, W. (1976). *Participation Management: Concept Theory and Implementation*. Atlanta G.: Georgia State University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.